

HET GEHEIMZINNIGE THULE

Thule is een woord dat we vaak horen gebruiken., Men spreekt van het "ultima Thule" en bedoelt daarmee een soort eindbestemming, een bereiking. Er zijn echter maar heel weinig mensen, die weten wat Thule eigenlijk is. Laten we dan beginnen met te verklaren, dat niemand historisch met zekerheid kan zeggen wat Thule ooit is geweest.

Er was een Griek, Pytheos, die Thule beschreef als een land, voortdurend omgeven door mist, gelegen ten noorden van Brittania. Dat zou ergens bij de Hebriden kunnen zijn, bij de Orkneys misschien en zelfs zouden we kunnen denken aan IJsland en ook aan Noorwegen. Als we proberen dat Thule wat verder te ontleden, dan staan we steeds tegenover allerlei eigenaardige verschijnselen. Nu weten we dat de reiziger vroeger bij voorkeur loog, vandaar dat er zoveel eigenaardige wezens op deze wereld beschreven zijn. Meestal - dat moeten we erbij zeggen - zijn die beschrijvingen overdrijvingen van een werkelijkheid.

Als het nu over dat geheimzinnige Thule gaat, dan zijn er een aantal dingen, die we toch wel als waar kunnen aannemen. Bijvoorbeeld: er schijnt vulkanische werking te zijn, want er zijn delen van de bodem die beven en er is vuur aan de hemel. Vulkanische werking is acceptabel. Bovendien schrijft een andere reiziger, Antheias, (ik geloof niet dat hij tot uw tijd is overgeleverd) ook over dat onderwerp, en spreekt van de warme baden. Hij spreekt ook van sneeuw. Dat het een noordelijk land is, staat wel vast. De sfeer, die wordt getekend, ligt zo'n beetje tussen Old King Cole en misère ouverte. Soms worden de mensen beschreven als buitengewoon gastvrij en joviaal, een beetje bloeddorstig ook wel, dan weer worden ze beschreven als nogal sombere mensen, die weinig contact met anderen schijnen te hebben. Ergens midden in dat Thule wordt een soort koninkrijk voorgesteld met een vorst en een hof. Die vorst schijnt dan een soort wijsgeer te zijn. Indien we rekening houden met al die gegevens, dan is het heel waarschijnlijk dat we toch moeten denken aan IJsland. Overigens, omgerekend in de huidige maten, wordt voor het eiland een maat opgegeven van 150 mijl (ik geloof, dat IJsland groter is), maar we moeten maar aannemen dat die gegevens, zoals alle andere eigenlijk een beetje de mist zijn ingegaan en dat we hier te maken hebben met schattingen en zeer waarschijnlijk met mensen, die ergens een klein deel van een groter geheel hebben gezien.

Dit Thule, dat omdat het zo ver weg is zo geheimzinnig is omringd door nevels en mist, krijgt een soort Graalsfeer. Zoals men vertelt, dat je de Graalburcht alleen kunt vinden, als je rein van hart bent, zo schijnt het te zijn dat Thule alleen te bereiken is voor die reizigers, die a.h.w. worden geleid door de mist. Het is een afweer - en juist omdat er een afweer is - , is de aantrekkingskracht groot. Dit Thule heeft men zo langzamerhand omgezet in een geestelijk streven, dat begrijpt u wel. Wij streven allemaal ergens naar een geheimzinnig Thule. We hebben allemaal in ons leven, in ons denken, dat ene wat we nog niet kennen, dat voor ons vaag en nevelig blijft en dat daarom juist zo buitengewoon attractief is. Ik hoop, dat u dat met me eens zult zijn. We dromen van dingen, die nooit waar kunnen worden en we kennen ze dan toe aan toestanden, wezens of streken, die we een heel klein beetje kennen, maar net niet voldoende. Het sprookje dus.

Zo is het geheimzinnige Thule eigenlijk geheimzinnig geworden, omdat het onbekend was. Men heeft toen alle geheimen en een groot gedeelte van de filosofieën die men kende daar in willen storten. Men heeft een rijk gebouwd, dat iets doet denken aan de ideale staat, zoals Solon, de wetgever, die in elkaar heeft gezet en aan de ridderlijkheid van koning Arthur, maar ook weer een beetje aan de Vikings en al wat daarmee in verband staat. De Vikings zelf spreken overigens praktisch niet van Thule en wanneer ze ervan spreken, dan bedoelen ze Denemarken. Ik geloof, dat we hier een groot verschil moeten maken tussen de Griekse en de Viking-factor. Maar ook de Vikings hebben hun geheimzinnig land in de nevelen, dat zelfs als een soort dodenland wordt voorgesteld. Als de een of andere grote strijder in een bark wordt gelegd en met brandend zeil wordt weggestuurd in de zonsondergang, dan is dat omdat hij naar een geheimzinnig land gaat waar de doden (de dode helden vooral) al op hem wachten en waar de wereld ideaal zal zijn.

Dat doet een beetje denken aan het Nederlandse verhaal over het pontje naar Ameland. De veerman, die 's nachts wordt gewekt, een stem hoort die hen heel veel geld belooft voor een overtocht. Hij gaat, hij ziet dat zijn schuit steeds dieper gaat liggen en roeit dan heel zwaar, al ziet hij niet dat hij iets aan boord heeft, naar Ameland. Dan gaan ze eraf en dan blijken dit de zielen van de overledenen te zijn. Daarmee komen we werkelijk in de sfeer waarin de Viking het begrip (niet de naam) Thule behandelt. Als je leeft, dan moet er een reden voor het leven en er moet een gevolg zijn, anders zou alles zinloos worden. Om die zinloosheid te voorkomen moet er ergens een rijk zijn. Dat rijk ligt achter de wereldzee. De zee, die eigenlijk de begrenzing van de bekende wereld is. Tegenwoordig zoek je het ergens achter de sterren. Toen was dat niet nodig; je kende de wereld niet.

Nu zou ik om dat geheimzinnige Thule niet alleen te ontmaskeren, maar ook wat duidelijker te maken, toch graag het een en ander willen zeggen over de denkwijze van de Viking, die ook op trektocht, zoals Leif Erikson b.v. en al die anderen, ging. Een mens, die zichzelf moet bewijzen, kan dat niet doen in zijn gewone wereld. Daarin is hij zozeer gebonden door de voorstellingen van anderen, door de gebruiken, dat hij wel moet uittrekken. De Vikingtocht is dus eigenlijk niet in de eerste plaats een rooftocht. Het roven is secundair. Het gaat om de strijd. Het gaat om het bewijs, dat je iemand bent. Het zoeken naar onbekende landen (typerend voor de Vikings, ze zijn zelfs met hun drakenboten tot in de Middellandse Zee doorgedrongen; en denkt u eens wat een prestatie dat was in die tijd en met dat soort schepen), het zoeken naar het onbekende is een zelfrechtvaardiging, naar het is ook een jezelf op de proef stellen.

Men meende in de Vikinggemeenschap dat iemand pas een krijger was, indien hij een paar jaar van huis was geweest en helemaal los had gestaan van zijn familie en van de gebruiken. Dan kon hij terugkeren. Hij wist dan wat hij wilde, hij wist wat hij was en hij kon dan in zijn huis orde scheppen. Daarna ging hij nog wel eens op reis natuurlijk, want thuis was het ook niet altijd zo gezellig. Tegenwoordig gaan ze naar de kroeg, vroeger gingen ze op kruistocht of iets dergelijks. Het nieuwe was er dan eigenlijk af. Het werd een werkelijk oorlogsbedrijf, waarbij het om de buit ging. Maar eerst moest je jezelf vinden.

In de wereld van de goden - vergeet niet dat de godenwereld van de Viking (de Germaan eigenlijk) een wereld is van goden die erg krijgslustig en krijgshaftig zijn - is het geweld een middel om te bewijzen dat je wat waard bent. Strijden is niet alleen iets wat je met een zegepraal beloond behoeft te zien. Strijden op zichzelf is een bereiking. De strijder die valt wordt dan ook door de Walkuren opgenomen en naar het Asenheim gedragen. De tocht naar Thule, naar het geheim, laten we het zo zeggen (o.a. naar Groenland voor de Vikings) is weer de uitdaging aan het onbekende. Zij geloven dat een mens, die ver genoeg kan gaan, een wereld zal vinden, waarin hij zichzelf wordt. Hij zal dan bevrijd zijn van heel veel belemmeringen. Hij zal ook kennis, vooral wijsheid verwerven. Wijsheid ook in de zin van een spij (?), een ziener of zienster. Hij zal een zekere magische kracht verwerfer. En als hij die heeft vergaard, moet hij naar huis terugkeren. Dat is dan ook typerend.

U weet, dat de Vikings naar Noord-Amerika zijn gegaan en o.a. in de buurt van de Hudson-baai hebben aangelegd. Ze zijn ook zuidelijker geweest tot New Foundland toe. Daar hebben ze een tijdje gezeten, maar zijn allemaal weer naar huis gegaan. Een enkeling is daar misschien opgenomen door de zwervende stammen, wat heel gemakkelijk mogelijk was, omdat de mentaliteit van de Viking en van de indiaan niet zo erg veel verschilde. De meesten zijn echter teruggekeerd. Waarom? Omdat ze hun waarde hadden gevonden. Ze hadden hun mogelijkheid gevonden om een vloek te werpen, om de toekomst te zien, om te weten. En als je dat eenmaal hebt, dan kun je veilig naar huis gaan.

Thule, het geheimzinnige land, is dus eigenlijk niet iets waar je naar toe gaat om te blijven. Dat is alleen voor de doden. Het is een land, dat je probeert te vinden om te ontkomen aan de beperkingen van het leven. Nu moet u één ding niet vergeten; de Viking heeft dat heel wat minder filosofisch uitgedrukt dan ik het heb gedaan. Hij heeft dat in allerhande verzen en stansen door zijn barden laten zingen; vol van bloedvergieten natuurlijk, dat hoort erbij en ook nog voorzien van allerlei geheimzinnige geesten en wezens, die je kunnen bedreigen.

De tocht is dus te vergelijken - en daar gaat het mij eigenlijk om - met een soort inwijding. Als wij in deze tijd spreken over Thule, dan spreken we niet alleen over een legende, maar alweer over een poging om iets te bereiken. Als we iets het "ultima Thule" noemen, het laatst, het hoogste Thule, het hoogste onbekende, dan denken we misschien aan een feitelijke bereiking.

maar eigenlijk is het veel Meer ook een land in de nevelen. Het is iets wat verhuld blijft, waar je niet helemaal in thuis bent en waar je in moet doordringen ten koste van velerlei gevaren en beproevingen om jezelf te bewijzen, jezelf te leren kennen. Als je dat gedaan hebt, moet je terugkeren. Dat is eigenlijk het grote geheim van Thule.

Thule is nooit een land waar je heen gaat om er te blijven, tenzij je dood bent, Thule is het geheim, omringd door allerlei taboes, door nevelen, door dreigende rotsen, soms ook door moorddadig optredende zeeën. Ik weet niet of u begrijpt hoe typerend dat eigenlijk is voor het begrip inwijding. Werkelijke inwijding wordt door de meeste mensen gezien als een je verwijderden van wat je bent, maar dat is slechts ten dele waar. Het is in de eerste plaats een willen; en dat willen houdt in een tijdelijke verwerping of een achterlaten van jezelf, van je wereldje en je waarderingen. Maar ga je verder, dan word je - ontdaan nu van bijkomstigheden waaraan je gewend was - op de proef gesteld. Je moet elke keer weer een beslissing nemen. Je moet iets leren begrijpen, je moet een gevaar overwinnen en dan kom je eindelijk aan bij wat men de Meester van inwijding noemt, maar wat we net zo goed Thule zouden kunnen noemen, omringd door geheimzinnigheid.

Je weet niet wie en wat het is. Je denkt dat je kilometers, misschien honderden kilometers ver bent gegaan en als je daar dan eindelijk begrijpt, dat de inwijder je niets te zeggen heeft, maar dat je alleen door de inwijder begrijpt wat je zelf bent geworden, dan kijk je om de hoek en zie je je eigen huis liggen. Dat is dus ook het geheim van het Thule, zoals het tegenwoordig vaak wordt gebruikt: als een einddoel ergens. Dat einddoel ligt vlakbij. Een mens loopt de hele wereld rond om dat te vinden wat bij hem thuis ligt, maar hij moet eerst leren wat hij zoekt; en dat is de grote moeilijkheid.

Je kunt van een geheimzinnig Thule spreken met het idee: dat wordt een heerlijke avonturenroman. Je kunt spreken van Thule met de meest esoterische bedoelingen, Maar als je werkelijk van Thule wilt spreken in een meer reële betekenis en zin, dan betekent het eigenlijk: leer eerst eens wat je werkelijk wilt. De grootste inwijding voor de mens is eindelijk eens te weten wat hij wel en wat hij niet wil. Als je weet wat je bent en wat je wilt, dan weet je wat je kunt bereiken. Als je dat alles realiseert, dan ga je ook je wereld beter zien en begrijpen, want dan sta je in een werkelijkheid. De illusie, de mist, de nevel is verdreven.

Een grote les. Misschien geen bijzonder gewichtige les in uw ogen. De meeste mensen hebben liever richtlijnen hoe ze zover mogelijk moeten wegkomen. Maar als je dan zegt: Hoe verder je weggaat hoe dichter je bij huis komt, dan zeggen ze: dat deugt niet. De overlevering, die in Griekenland over Thule bestond, was dus niet alleen maar een reisbeschrijving, Trouwens, misschien was Pytheos wel iemand, die zich ook bezighield met de Apollinische leer, de Apollinische inwijdingen. Er is alle reden voor om dat te veronderstellen, omdat Pytheos een naam is die niet veel voorkomt. Ze komt zeer zelden voor en dan meestal bij ingewijden. Dat het de Apollinische dienst is kunnen we daaruit opmaken, als we denken aan de bron van gegevens (de Pythia b.v.), die bij de Apollinische eredienst behoren. Ik heb zo het gevoel, dat de Grieken een overlevering, die is meegebracht door een paar zeevaarders, voor zichzelf hebben omgezet in een soort mystiek drama. Een Thule Met zijn geheimzinnige vorst, de grote gastvrijheid en toch gelijktijdig de terughoudendheid van de bewoners van dat land, de ridderlijkheid en de ruwheid, die er zo dicht naast elkaar schijnen te liggen, kan het best worden verklaard uit de mens zelf.

Als wij in de wereld zijn, zijn we ruw materiaal. Als we dat ruwe materiaal vorm geven, kunnen we er de edelste vorm aan geven. Het materiaal blijft dezelfde. Als je naar Thule gaat, word je geconfronteerd met de ridderlijkheid. De wijsheid en de jovialiteit van een vorst, maar aan de andere kant word je toch ook geconfronteerd met je eigen onvermogen om er in te passen. Dat gaat niet helemaal. Je moet er ook weer los van breken. Dat lijkt me voor de filosoof van deze mysteriën toch wel erg aantrekkelijk. Want de kunst en het vinden van het leven is in de Apollinische dienst eigenlijk ook het doordringen tot de onderwereld om jezelf te vinden en het opstijgen tot de godenberg. Het is het overkluizen van de ruimte tussen onderwereld en Elysische velden. Dat denkbeeld ligt in de Thule-legende heel mooi vast, zodat ook hier het geheim langzaam maar zeker begint te vervluchtigen. Men heeft hier kennelijk een paar gegevens en reisverhalen gebruikt met de bedoeling een voorbeeld te scheppen. Het leven is een reis, enz. enz.. Dat vinden we n.l. bij de Grieken meer.

De denkwijze van bepaalde ingewijden van de mysteriën (u moet me niet kwalijk nemen dat ik geen bronnen kan vermelden) was dat zij ook door het duister gingen. Zij drongen door duister, door nevel, door water en ook door vuur om te komen tot de feesthal waar ze moesten observeren. Vanuit de feesthal kwamen ze tot de Hal van Kennis, waarin ze begrepen, en vandaar kwamen ze in de tempelruimte (o.m. van inkleding) waar men hen o.m. de symbolen afnam. Het mandje b.v. dat ze hadden meegedragen waren ze kwijt. De symbolen werden eruit gehaald en nog eens verklaard. Ze kregen meestal een lauwerkrans of een lauwertak. Daarnaast kregen ze bepaalde woorden, bepaalde begrippen.

Thule is eigenlijk precies hetzelfde; over de zee, door de mist, door duisternis, water, lucht, storm. Dat komt in de reisverhalen voor, maar ook het vuur van de berg. De vurige berg, die in Thule beschreven wordt. De ingewijde zegt nu heel eenvoudig zo:

Wanneer ik door het duister ga, verwin ik het duister in mijzelf.

Wanneer in ik mijzelf de wateren overwin, zo ben ik meester geworden van de loop van mijn leven.

Wanneer ik de angst voor de ruimte (lucht) overwin, zo ben ik meester geworden van de krachten, die in de luchten schuilen.

Indien ik het vuur overwin, zo zal ik het vuur dat in mij is beheersen en richten naar eigen believeen.

Wanneer ik deze dingen heb bereikt, zal ik zien hoe groot de rijkdom kan zijn van hen, die zich vergeten. En zij, die zich vergeten, zijn gebonden om hun genietingen en niet vrij. Doch zij, die verder gaan, beseffen dat zij aan niets gebonden zijnde in hun vrijheid eerst de middelen vinden om de wereld de kracht te tonen van de waarheid.

Eén van hen; Antimideon, gaat zelfs nog een beetje verder, want die heeft kennelijk dat Thule-verhaal gehoord en wil daar wat mee doen. Hij zegt:

Wij reizen door de nevelen tot het hof van de grote koning en daar zitten wij en zien zijn rechtvaardigheid. Wij zien zijn goedheid en zijn kracht. En deze gedronken hebbende keren wij terug door de nevelen. En de nevelen overwinnende, keren wij terug tot onszelven en in onszelven zijnde herbouwen wij Thule.

Daar zit toch zuiver mystiek in. Ik zei u in het begin al: een soort Graal-mystiek. Wil men nog wat verder erover uitwijden, dan komt men in zeer vele drogredenen terecht, want vergeet niet: juist het onbekende wordt graag gebruikt in de drogredenen, omdat het niet bekend is. Omdat je kunt blijven veronderstellen tot in het oneindige, kun je ieder een overbluffen, zonder dat je de waarheid behoeft te bewijzen. Ik geloof niet, dat het zin heeft om het geheimzinnige Thule in deze richting te gaan ontleden.

Laten we ons liever eens afvragen hoe het komt dat we bij verschil lende volkeren (ook bij de Kelten, maar dan ligt het weer meer in de richting van Amerika) zien dat er een heilige naar toe zeilt. Sommigen zeggen zelfs in een peulenschil; wat natuurlijk geen peulenschilletje is geweest. Al die volkeren, wanneer ze tot mystiek komen, hebben iets wat doet denken aan dat Thule: het geheimzinnige eiland, het geheimzinnige rijk. Het ligt achter de bergen, het is een geheimzinnige stad middenin de woestijn, het is het onbekende. Misschien is het zelfs een zwevende burcht boven de toppen van de bergen, die alleen zichtbaar wordt voor degenen, die rein van hart zijn. Het geheimzinnige Thule, het onbereikbare doel, dat we nastreven. Het doel, dat we nooit kunnen bereiken, als we dat feitelijk nastreven, omdat we ofwel omkomen in de gevaren die er zijn, dan wel - en dat is nog veel waarschijnlijker - teleurgesteld over wat we vinden verdergaan, zonder het te herkennen.

Ik heb zo het vermoeden, dat juist de mystiek aangelegde mens zijn innerlijke wereld en zijn droomwereld ergens buiten zich wilde projecteren. Dat het door nevelen omringde land met zijn hoog oprijzende rotskorsten, zijn gevaarlijke riffen, zijn wonderbaarlijke stenen poorten waar de schepen door kunnen varen en vooral ook zijn vreemde geheimzinnige haven, niets anders is dan ons eigen innerlijk. Over de zee van leven en ervaring proberen we te komen tot een werkelijkheid. Die werkelijkheid is zo moeilijk te zien. Het is allemaal te vaag. We weten er geen weg mee en als je dan toch door die vaagheid probeert heen te dringen, dan denk je op een gegeven moment dat je gek bent of dat je zelfs ten onder gaat. Houd je toch vol, dan zie je ineens dat wat je wilt doen eigenlijk zo enorm ver boven je uitgaat, zo gevaarlijk lijkt, zo

ontoegankelijk, dat je nog terug zou willen keren. Probeer je dan toch verder te gaan langs dat ontoegankelijke, dan vind je op de meest onmogelijke plaatsen de haat.

Een mens moet nu eenmaal zijn respect - ook voor het hogere - overwinnen, voor dat hij de wereld van het hogere kan binnengaan. Ik weet niet, of u begrijpt wat ik daarmee wil zeggen. Wanneer wij zoveel eerbied hebben voor God, dat wij niet werkelijk tot die God durven ingaan, we zeggen "we wachten wel tot God ons roept", dan komen we waarschijnlijk niet ver. Onze eerbied hoeft niet te zijn: een afstand tussen ons en het andere. De rotsen van Thule zouden wel eens heel goed kunnen zijn: onze angst en eerbied voor de werkelijkheid, die in ons leeft. Angst misschien ook voor de hiaten, voor de leegte. Wanneer we verder zoeken, totdat we eindelijk toch houvast krijgen, zodat we iets verder durven doordringen in de waarheid die in ons leeft, dan vinden we een geheimzinnige haven.

Die haven is natuurlijk romantisch. Niet in de slechte zin van het woord, maar zo iets van eigenaardige kastelen, een vorst die daar zetelt, die - naar men soms zegt - aan zijn linkerhand het zwaard des doods en aan zijn rechterhand de beker des levens heeft. Een vriendelijk lachende vorst, een soort bovennatuurlijke Santa Claus, maar gelijktijdig misschien de humoristische zelferkenning; want het is allemaal niet zo ontzettend vreemd en ver als we dachten.

Als we dat hebben geleerd, dan gaan we terug. Dan komen we uit de verwondering tot de realisatie dat het eigenlijk allemaal normaal is. Dan gaan we naar huis terug en dan eerst weten we wat we thuis over het hoofd hebben gezien. Het is niet de kunst om innerlijk te stijgen tot het allerhoogste en uit alle krachten te putten. Het is de kunst om met het besef, hoe normaal het hogere is, terug te keren in je eigen wereld en dan ineens te erkennen dat het hogere daar precies zo aanwezig is als in het diepst van je innerlijk of in de verste sfeer, die ergens buiten alle sterren zou moeten liggen vlak onder Gods troon.

Dat is hetgeen de legende van het geheimzinnige Thule ons te zeggen heeft. Misschien is het niet veel in woorden, maar de betekenis is voor u veel groter en veel praktischer dan u denkt.

De vele omzwervingen, de vele angstdromen, het vele verzet dat u kent, de nevelen waardoor alle waarheid en alle bereiking steeds weer omgeven schijnen te zijn, zijn alleen maar uw angst voor de werkelijkheid die in u leeft. Wanneer u zoekt, totdat u die angst kunt overwinnen, ergens een mogelijkheid krijgt uzelf te zien, dan wordt al datgene, wat enorm of misschien ook een aantal enormiteiten heeft geschieden, normaal. Dan krijgt het eerst een wat romantisch karakter. We gaan dan een zekere schoonheid en harmonie erkennen. Op den duur echter begrijpen we dat dat ook maar een methode is om het te zeggen, om het te zien. Zodra we dat weten, kunnen we terug naar huis. Het huis, waarin we wonen: ons eigen ego, dat kleine stukje door de nevel van onbesef van de rest van de wereld afgescheiden ik-heid, dat eigenlijk nog deel is van God en dat daarbuiten zijn volledige weerkaatsing voortdurend vindt, maar het nooit zal beseffen, omdat het zich nu eenmaal omringt met nevels.

Dat is dan het einde van mijn inleiding. U kunt in het tweede gedeelte alle kanten uit. U kunt over de Grieken vragen en over de Vikings. Ik heb u de hoofdzaak gezegd: de mystieke, mysterische achtergrond ervan. Tot zo dadelijk.

DISCUSSIE

❖ *In veel verhalen, waarin iemand een mystiek of legendarisch land vindt, is het zo, dat de betrokken reiziger daar "bij toeval" belandt. Is aan Thule ook een factor "toeval" verbonden?*

Aan het verhaal over Thule natuurlijk niet. Alle geheimzinnige landen worden geconstrueerd en zoals ik al wat duidelijker hoop te hebben gemaakt, is Thule eigenlijk ook een constructie. Indien wij werkelijk naar een mystieke beleving toegaan, dan kan dat nooit volgens plan gebeuren. Dat is heel begrijpelijk. Een mens bouwt plannen, uitgaande van datgene wat hij weet en wat hij denkt. Hij hanteert daarbij zijn eigen logica. De menselijke logica omvat echter slechts een klein gedeelte van de werkelijke wereld en is zelfs in vele gevallen strijdig met de werkelijkheid, al zou de mens dat zelf niet graag toegeven. Zijn idee omtrent wat belangrijk en niet belangrijk is, is gebaseerd op de wereld waarvandaan hij vertrekt, en kan nooit gebaseerd

zijn op de werkelijke belangrijkheid, die hij pas kan vinden, als hij eerst zichzelf heeft gevonden. Daardoor is eigenlijk elke mystieke tocht een dolen, waarbij je bijna per ongeluk in het mysterie binnenkomt. Dat mysterie is niet iets, wat je bewust kunt zoeken, want dan ontwijkt het je. Dat wordt ook uit de Graal-legende duidelijk, als u hoort hoe veel ridders uittrokken om de Graal te vinden en hoe alleen degenen, die eigenlijk per ongeluk op de Graalburcht binnendwarrelden, haar werkelijk vonden. Je kunt niet doelbewust menselijk zoeken naar het mystieke, omdat het mystieke zoveel omvat en zo anders is dat je dat eigenlijk alleen op je intuïtie zou kunnen doen. Intuïtie is niet planmatig, dus dan is het toeval. Nu is het de vraag, of toeval werkelijk bestaat. Ik zou zeggen: toevalligheden bestaan niet, om dat er een algemeen schema, een algemeen plan is; en dat kunnen we in een massaliteit altijd wel vinden. Voor onszelf zijn er binnen die massaliteit een aantal keuzemogelijkheden. De keuze, die wij doen, doen we veelal onbewust of het gebeurt om redenen die niets te maken hebben met hetgeen er later zal gebeuren. En daarom noemen we dan het resultaat van onze keuze meestal toeval.

❖ *Is er een overeenkomst tussen Thule en de inwijding in de maconnerie?*

Nu stelt u mij een heel moeilijke vraag. De inwijding in de maconnerie is in feite een formulier, als u me niet kwalijk neemt dat ik dat zó zeg. De waarde van het formulier is volledig afhankelijk van degene, die de inwijding ondergaat. Nu kunnen we zeggen, dat in het formulier van het inwijdingsritueel bij vele Loges er inderdaad iets zit van datzelfde doordringen door het duister, het binnenkomen eigenlijk zonder te weten waar je binnen komt en dan ineens te ontdekken dat je staat voor iets, dat enorm groots lijkt en het servetje na. Er zit wel iets in natuurlijk. Thule is het land, het onbekende land van ons verlangen, van onze behoefte. Het is ons droombeeld, dat we eigenlijk nooit helemaal durven waarmaken uit angst, dat het ons zal teleurstellen. Ik geloof niet, dat dat in de maconnerie als plan deel uitmaakt van het geheel. ik ben het direct met u eens, als u zegt dat veel macons bepaalde waarheden onbewust schijnen te ontwijken. Het lijkt wel op de Peer Gynt, weet u wel "immer drum herum" (de raad van de krume lanke). Dan kun je zeggen: Er zit natuurlijk wel iets in. Maar een directe parallel trekken, neen, dat zou ik toch liever niet doen, omdat we dan alleen maar in een aantal symbolen terecht komen, die met een feitelijke innerlijke bereiking weinig van doen hebben. Dan in de eindconclusie heel duidelijk: We kunnen de reis naar het "ultima Thule" en het eindelijk bereiken van de nieuwe wereld, het nieuwe zijn, gebruiken als symbool voor de bestreving van de macon. Maar of er een volledige vergelijking is te maken tussen de mystieke betekenis van het bereiken van het verborgen land en de bestreving van de magen; is heel sterk van de macon persoonlijk afhankelijk, zelfs niet van de riten van de Broederschap of de mentaliteit daarvan. Het is zeer persoonlijk. Als ik er nog iets aan mag toe voegen: Ik geloof niet, dat de maconnerie een deel in zichzelf kan zijn. Ik meen, dat ze een middel is tot een persoonlijke bereiking; niet een Broederschap, waarin een verplichte gemeenschappelijke bereiking mogelijk wordt. Indien dat het geval zou zijn, dan zouden de vrijmetselaars verder moeten zijn.

❖ *Indien er geen drang meer bestaat naar het onbekende, het wonder, maar een gestage vreugde in het dagelijks weer nieuwe bestaan het leven beheerst, kan dit op een terugkomst in eigen huis wijzen?*

Ja, dat kan wel, indien u daarbij het volgende even noteert: dat deze vrede, het gelukkig zijn dan niet gelijktijdig een doelloze tevredenheid mag zijn, omdat de terugkeer uit Thule in deze context betekent, dat je ook in zicht, vermogen hebt gekregen. De vreugde in het bestaan gaat dus gepaard met een grotere mogelijkheid om dit bestaan juist te leiden en de factoren, die in dat bestaan optreden, beter te begrijpen. Is dat het geval, dan zeg ik: ja. Is dat niet het geval, dan zou ik zeggen: misschien is het ook wel even een rustperiode, waarin je zo gelukkig bent, dat je niet hoeft te streven en dat je vergeet wat je door niet te streven verliest. Dat komt ook wel eens voor.

❖ *Is door de aanwijzing, dat het eiland slechts 150 mijlen mat plus de typisch geconstrueerde haven (zie Solon) er hier misschien sprake van Poseidonis?*

Poseidonis is een andere aanduiding voor Atlantis. Atlantis is zeker niet in de beschrijving van een haven van Atlantis parallel met de beschrijvingen, die we krijgen van Thule. Ik geloof dus niet, dat we dat als een parallel moeten beschouwen en meen zelfs dat de naam Thule zelf waarschijnlijk is ontstaan door een verkeerd begrepen woord, dat men ergens heeft opgevangen, vermoedelijk tijdens een feestelijkheid. Ik kan me voorstellen dat een Griek, die hoort dat de dans en het gelach eigenlijk een joele-feest zijn, denkt: dat zou wel eens een nationale

feestdag kunnen zijn en dan heet dat land zeker Jule, dat hij dan verbastert tot Thule. Voor de rest, u zegt dat de beschrijving van de haven door Solon werd gegeven, maar Solon zelf heeft er niet over gesproken. Wat krijgen we dan? Nu krijgen we het idee van de ideale staat weer terug. Atlantis is in de beschrijving, zoals die wordt gehanteerd, het beeld van de ideale staat. Wanneer u dat nu in de gaten krijgt, dan ziet u dat er dus een assimilatieproces optreedt. Men projecteert dat dan ook in Thule. Het is een projectie. Ik geloof echter niet, dat men zonder meer kan zeggen: het is identiek met Poseidonis, ofschoon het waarschijnlijk wel gebruikt is als een begrip dat filosofisch tijdelijk daarmee parallel of zelfs identiek zou kunnen worden beschouwd. Dat is bij heel veel gelijkenissen en dergelijke het geval. Ik meen, dat men de verhalen over Thule in de eerste plaats wel moet zien - in de Griekse geschiedenis tenminste - als vergelijkend; dus eigenlijk een vorm van gelijkenis. Zoals ook het Atlantisverhaal en trouwens ook de verhalen van Homerus voor een groot gedeelte niet alleen maar feitenbeschrijvingen zijn, maar daarnaast proberen bepaalde ideeën uit te drukken.

❖ *Een andere reminiscentie uit ik meen de Vedas is het land van de berg Meru bij de Noordpool. Dit land zou eveneens werkelijk hebben bestaan en bracht ingewijden voort. Gaarne uw opinie.*

Dat is ook weer een typische legende. Maar indien u nu rekening houdt met dat land en u gaat kijken hoe het wordt beschreven, dan zitten we waarschijnlijk veel dichterbij IJsland dan bij de werkelijke noordpool. Trouwens, als we het over Thule hebben, het is ook wel zo dat men daar de middernachtszon beschrijft. Neen, ik geloof niet dat je het vaste land van de noordpool zonder meer moet zien als iets, wat reëel is geweest. Er is vasteland aan de noordpool, dat weten we allemaal. Niet veel, een paar eilanden n.l. en die zijn onder de ijskap verdwenen. In de buurt van de feitelijke noordpool ligt dat zelfs niet. Gaan we echter de richting uit van de magnetische noordpool, dan vinden we enkele landmassa's. Het continent van de zuidpool is werkelijk een continent. De noordpool kent alleen maar 14 kleine eilanden. Sommige zijn wel heel erg klein: een paar kilometer en 2 grotere landmassa's, waarvan dan één Groenland is. U ziet, zoveel is daar niet.

❖ *Maar hoe wist men vroeger de noordpool te bepalen?*

De plaatsbepaling is vroeger altijd heel anders geweest. Het denken is ook heel anders geweest. Men projecteert vaak legenden van andere landen, van andere werelden zelfs, van andere delen van de wereld en andere geloofssoorten voor zijn eigen filosofie weer ergens anders. Een dergelijke overname vinden we b.v. in India, als we zien hoe verschillende sekten daar werken met achtergronden, die oorspronkelijk Hindoeïstisch zijn, hoe ze later ook even nuchter weer lenen van het boeddhisme en dat dan ook omvormen tot iets, wat in hun eigen sekte past. Hetzelfde zien we mij de moslims die van alle kanten eigenlijk overleveringen, verhalen en zelfs rituelen aantrekken, en ook bij de christenen, die als we het heel goed bekijken een groot gedeelte van hun ritueel hebben overgenomen van een paar zonnegodsdiensten. Dat heeft dus niets te maken met het eigenlijke christendom. De vorm, de indeling van de bijeenkomsten, zelfs de rituelen, de offerrijten, zoals die wordt uitgevoerd, vinden we op verschillende plaatsen elders terug. En als we dan zien hoe men bepaalde dingen weer gaat beschrijven, dan ontdekken we: daar komt ook weer het heidendom naar voren. De openbaring van Johannes b.v. is één van de voorbeelden van een mengsel van symbolen van allerlei volkeren. En als dat nu zo dichtbij in de geschiedenis gebeurt, moeten we dan niet aannemen, dat het elders ook zal gebeuren?

❖ *Maar het is geen bewijs.*

Het is geen bewijs. Het enige bewijs dat we kunnen leveren is: er is geen vasteland, maar een massa van grote omvang met hoge bergen - dat zeggen we er ook nog bij - op de noordpool. Dat is dus het bewijs, dat we kunnen geven. Dan zeggen we: Indien dat feitelijk niet juist is, is er dus geen land op de noordpool en heeft men kennelijk landschapseigenschappen overgenomen. Misschien dat uw berg Meru de Hekla is, dat is best mogelijk. Maar men heeft kennelijk het verhaal ergens geprojecteerd; en zoals dat heel vaak gebeurt, projecteert men dat in het onbereikbare. Als u terug wilt naar een pool met landmassa en bergen, dan moet u eigenlijk teruggaan tot ver voor het trias, toen door een grote kanteling van de aard as een deel van het huidige Noord-Amerika poolkap was. Maar dat is allemaal een aardig tijdje geleden; dat zijn heel wat miljoenen jaren.

❖ *Ja, het lijkt me ook waarschijnlijker, enz. enz. enz.*

U moet het juist zien. Wat we kunnen terugvinden, is de historie, die in de overlevering wordt ingevlochten. Maar als ik Troje vind, dan is dat nog geen bewijs dat het paard van Troje reëel is geweest. Begrijpt u wat ik bedoel? Zo is dat altijd weer. We kunnen een groot gedeelte van de historische feiten uit de bijbel ook bewijzen. We kunnen bewijzen dat Salomo inderdaad een voor die tijd buitengewoon groot leger van paarden en wagens had, dat hij kopermijnen heeft geëxploiteerd tot aan de Rode Zee toe, dat hij vloten heeft gehad. Op dezelfde manier kunnen we bewijzen, dat b.v. de Grieken bepaalde tochten hebben gemaakt, die hen waarschijnlijk tot ver in China hebben gevoerd en dat ze aan de andere kant tochten hebben gemaakt, die hen tenminste voorbij Nederland naar het noorden hebben gebracht. Vergeet niet, dat dat ook geen grote schepen waren. Dan kunnen we ook bewijzen, dat er een eilandenrijk heeft gelegen voorbij de Zuilen van Hercules. Maar of die eilanden nu werkelijk het historische Atlantis zijn, kunnen we weer niet bewijzen. Nu kan ik u toevallig vertellen: inderdaad, er is een landmassa geweest, een aantal eilanden beter gezegd, die men Atlantis zou kunnen noemen of Poseidonis. Er zijn veel meer verdrongen landen en verdrongen rijken, dat zult u ook wel weten, maar een bewijs zijn die dingen niet. Het is zelfs heel erg moeilijk om een bewijs te construeren. Als ik u zeg: Er is een hoogstaande beschaving geweest in de buurt van de Andes 50 á 60.000 jaar geleden, dan kan ik dat niet aantonen, maar ik kan toevallig wel aantonen, dat er een z.g. cyclopmuur is teruggevonden (een muur zonder specie gebouwd en zeer bijzonder nauwkeurig gevoegd). Daar is voor een deel lava overheen gekomen. Aan de lava en aan bepaalde restanten, die men daar heeft gevonden, heeft men ze kunnen dateren door middel van de koolstofmethode. Dan komt men inderdaad tot een mogelijke periode van ongeveer 40.000 jaar en wordt hetgeen ik zeg daardoor veel waarschijnlijker. Bewezen is het dus niet. Daar moeten we erg voorzichtig mee zijn.

❖ *Bij de eerste vraag word gezegd naar aanleiding van de haven van Solen: In de droompsychologie duikt deze haven vaak op, behorend tot de gouden stad en de blinkende eilanden in het westen.*

Dat is heel erg moeilijk om dat zo te zeggen, want het idee van haven is er inderdaad. Laten we echter één ding niet vergeten, dat in het droom leven, volgens de Freudiaanse leer, haven een terugkeer tot de prenatale geborgenheid zou betekenen. Het is dus heel erg moeilijk om dat psychologisch te verklaren. Maar het symbool van het bereiken van een haven aanwezig is (ik meen zelfs dat u een dominee hebt, die iets zong van: Haven, haven, veilige haven), daar krijgen we te maken met het idee van het bereiken van een bestemming. En in sommige, maar niet in alle dromen, zal dus het idee van een haven bestemming betekenen. Als het bestemming is en er spelen geestelijke factoren mee, dan moeten we ook aannemen, dat de structuur van die haven meestal wat mathematische vormen zal aannemen. Dat is heel begrijpelijk, omdat het mathematische symbool het niet-zegbare kan vertalen in een herinnering. Want de mens die droomt moet zijn herinnering a.h.w. overbrengen in reminiscentie's (in de in de hersenen aanwezige indrukken) en dan pas is het formuleerbaar. Zodra er dus geestelijke waarden bijkomen, zullen we dergelijke symbolen zien. Het is dan duidelijk, dat er bepaalde elementen op de voorgrond komen. Dat is b.v. de in ringvorm gebouwde stad; dus met verschillende, afzonderlijk rond elkaar sluitende wijken, vaak concentrische cirkels. Een ander element is het groen of het groen van de weiden: natuur, zekerheid, rust, associatie met de vreugde van eigen wereld, levenskracht van eigen wereld. Zo kunnen we er meer vinden. Als we de droompsychologie dus helemaal zouden ontleden en we zouden daarbij niet alleen de Freudiaanse richting aanhouden, maar ons ook een beetje begeven in de richting van de dieptepsychologie, zoals de volgelingen van Jung die ontwikkelen, dan moeten we wel tot de conclusie komen dat bepaalde symbolen voor de mensen de uitdrukking zijn van een zekere gevoelstoestand en niet van een beleving, en dat daarom dat beeld regelmatig zal terugkeren, ook indien er geestelijke belevingen moeten worden weergegeven, die, als werkelijkheid niet reëel kunnen worden uitgedrukt (er zijn n.l. geen of niet voldoende de associatiemogelijkheden), maar waarbij de emotie wel kan worden omschreven in een beeld.

❖ *U stelt dus, dat de hier bestaande eilanden hiervoor hebben gefigureerd, maar dat het verhaal een zielstoestand was.*

Het is een associatie. Het is precies hetzelfde als met de hemel. Geloof me, er zijn mensen, die terwijl ze nog op aarde leven, de hemel inkijken, visioenen hebben van de hemel. Wat ze dan zien is een typisch christelijke of een typisch mohammedaanse hemel of misschien zelfs een typische boeddhistische rustsfeer aan een lotusvijver. Ieder op zijn manier. Dat komt, omdat het begrip "hemel" voor hen wordt uitgedrukt als geluk of vrede, het gevoel van

verbondenheid met het hogere. Is dat moet worden geformuleerd, dan gebeurt dat via de associatie van eigen opvoeding, godsdienst, herinnering. Eilanden in de verte waren vroeger iets heel belangrijks. Een eiland in de verte dat was de mogelijkheid nieuwe schatten te vinden, maar het was voor de zeevaarder ook de mogelijkheid voedsel te vinden en water eens een ogenblik de benen te strekken. De bootjes waren niet zo groot. Zo is er wel nadruk gekomen op die blinkende eilanden of de gelukzalige eilanden,

❖ *Die gelukzalige eilanden zijn toch ook gebruikt in de zin van de eilanden der ziel; de brandende boot die zich erheen begeeft.*

De gelukzalige eilanden of ook wel Thule (maar dan in een andere omschrijving, het komt op hetzelfde neer) zijn eigenlijk de Eeuwige jachtvelden, het Hiernamaals. Het Hiernamaals dat de mens meestal ziet weer voorbij het einde der aarde, dus waar de wereldzee in de afgrond stort en waar het vuur uit de aarde opkolkt. Een menselijk beeld van die tijd. Je zeilt dan verder en bereik je de eilanden of landen waar geesten wonen, waar alles goed en gelukkig is. Vergelijk dat dan maar met de Elysische velden van de Grieken, de Eeuwige Jachtvelden van de indianen en het Walhalla en al die andere overleveringen, dan vindt u overal weer datzelfde denkbeeld terug.

❖ *Kunt u ons enkele methoden aangeven hoe we er achter kunnen komen wat we precies willen?*

Dat is misschien gemakkelijker dan u denkt, maar het is meestal niet erg vleiend, daarom volbrengen slechts weinigen het. Let op, als u een mogelijkheid tot kiezen hebt, wat u feitelijk doet. Het is meestal heel iets anders dan u zegt te willen of denkt te moeten doen en daarom zegt u meestal "ik ben zwak". Dat is een heerlijke verklaring en daardoor kunt u dan de strijdigheid tussen uw theorie en de feiten gemakkelijk wegmoffelen. Maar geloof me, u kiest volgens een factor van maximum begeerte; en de wil is begeerte. Willen is gelijktijdig begeren. Hoe feller je begeert, hoe sterker je wilt. Wil is dus niet een afzonderlijk apparaat. Wil is iets wat samenhangt met een begeren, met een associatie met het een of ander. Indien u dat begrijpt, zult u ook begrijpen dat u volgens uw werkelijk willen reageert. U merkt dan, dat u denkt heel veel dingen graag te willen doen, maar u laat het; en andere dingen, die u denkt helemaal niet te willen, gebeuren regelmatig. Indien u dat opmerkt, dan weet u want u werkelijk wilt. Als u daarvan uitgaat, dan gaat u vanzelf bewuster zien hoe u kiest. En omdat u dan niet meer de zaak wegverklaart, gaat u ook begrijpen hoe u bent en wat u ermee kunt doen. Dit zijn niet verschillende methoden, maar het is het meest eenvoudige. Ik wil ook nog wel de meest ingewikkelde geven: Zo jezelf voorpraten, dat alles wat je doet tegen je wil, je verlangen en je lust in is, dat je op den duur naar een psychiater moet gaan, die je dan langzaam duidelijk maakt, dat je het eigenlijk toch wel hebt gewild. Maar dat is een kostbare en langdurige methode. Dat zou ik dus alleen doen, indien u gebrek hebt aan aanpassingsvermogen, want een psychiater is eerstens een prima biechtvader en tweedens kan hij u vaak helpen door te dringen in die dingen, die u voor uzelf een beetje geheim houdt. Dan kunt u zich beter aan de wereld aanpassen. Een psychiater geneest niet, hij past alleen aan aan datgene, wat de gemiddelde normbehoefte van de mensheid is. Hij zorgt, dat u weer kunt leven als mens met de mensen, meer niet. Hij lost uw problemen niet op.

❖ *Kun je nog onderscheid maken tussen wat je stoffelijk en wat je geestelijk zou willen?*

Neen, daar kun je geen onderscheid tussen maken. Degenen, die het wel doen, verklaren dat ze geestelijk alles willen wat ze stoffelijk te moeilijk vinden. Dat is eenvoudig een doekje voor het bloeden. Wat je wilt, dat is heus wel wat je doet; en geestelijk wil je dat op een bepaalde manier. Ik zou dus zeggen; het sentiment, dat in de daad wil ligt, is de weerkaatsing van je geestelijk willen. Je kunt die twee niet scheiden. De mensen proberen altijd weer om stof en geest uit elkaar te rafelen, maar dat lukt toch niet. Het lukt wel eens een keer, maar ja, dat brengt dan weer zoveel kosten voor vrienden en bekenden mee voor kransen en vrij nemen en zo, dat zou ik u voorlopig niet aanraden. U bent een totale persoonlijkheid, ook al bestaat u uit verschillende delen. Zolang die delen niet elkaar verbonden zijn, is dat een functioneel geheel, waarbij men niet het ene deel kan losmaken van het andere. Als u dat nu maar wilt onthouden. De geestelijke richting, die aanwezig is, kan vaak ingaan tegen hetgeen je verstandelijk meent te moeten zijn of te moeten doen, dat is waar. Maar dan zien we ook dat het een sentiment is. Je voelt je, ongelukkig, wanneer je dat doet wat je denkt dat je wilt doen. Maar als je een keuze doet die harmonieert, dan ben je op dat moment daarmee harmonisch, geestelijk en stoffelijk. Dan komt de ervaring en is het enige wat je van de mens

kunt zeggen; Hij heeft de neiging om op een gegeven ogenblik zijn theorieën voor den dag te halen en dan te ontdekken dat hij het eigenlijk allemaal verkeerd heeft gedaan. Hij komt dan aandragen met karma, met de duivel en zegt: Ik heb het geestelijk heel anders gewild; of met het feit "de geest is willig, maar het vlees is zwak." Ja, als je dat ziet, is het meestal omgekeerd; dan is het vlees zeer willig en de geest is wat zwak.

❖ *U noemde het woord "sluiers". Bedoelt u daarmee hetzelfde wat ook in de Bhagavad gita en ook in de Vedanta's wordt genoemd: Als een mens de sluiers laat vallen, dat hij dan doorzichtig wordt, dat het licht dan opkomt.*

Neen, zo heb ik het niet bedoeld. Ik dacht aan nevelflarden, die men wel sluiers noemt. Maar het is altijd weer zo, dat de werkelijkheid voor ons als achter een soort sluier ligt. Als we die sluier laten vallen, dan zien we de waarheid. Aangezien we de waarheid vaak met licht associëren, zou je kunnen zeggen: ja. Er is n.l. maar één waarheid en of we nu kijken in de Bhagavad gita, in de bijbel of ergens anders in, waar de waarheid is, is het tenslotte dezelfde waarheid. Er zijn misschien 10.000 wegen om tot die waarheid te komen, maar er is maar één waarheid. Het ellendige bij de mens is, dat hij de formulering aanziet voor de waarheid en niet beseft dat de formulering alleen een aanduiding is van de richting, waarin die waarheid moet worden gezocht. De waarheid wordt persoonlijk gezocht. Dan zegt u: Wordt de mens doorzichtig? Voor zichzelf: ja. Want hij doorziet eindelijk wat hij in feite is en begrijpt daardoor wat hij - gekristalliseerd in de eeuwigheid - is. En als u bedoelt voor anderen: neen. Een mens wordt niet doorzichtig voor anderen door de bewustwording, die hij bereikt. Dat kan hoogstens het geval zijn, indien hij die bewustwording gebruikt om zijn eigen toestand t.a.v. de anderen te veranderen. Maar dan is het een wilsacte en moet het ook een doel hebben.

❖ *Het was toch de bedoeling in de vraag voor de mens zelf het doorzichtig zijn.*

Ja, dat begrijp ik. Maar u moet weten dat er hier al een paar zaten, die dachten aan een tarnkap, een kwalkap e.d. Ik zeg nu kwalkap, wist u dat de sluiers rond Thule door iemand werden vergeleken met een kwal? Overigens was dat niet bedoeld als de kwalen die u kent, maar zeer waarschijnlijk is het een uitdrukking voor de reactie van sommige sepia's, die een wat slijmerige wolk in het water loslaten.

❖ *Is in de ruimtevaart en in alles wat ermee verbonden is ook een zekere drang van de mensheid om zich laag te maken, om iets te zoeken?*

Als ik het heel precies moet formuleren, dan is de drang naar de ruimte, die op het ogenblik de mensheid bevangt en ook de drang naar het grote experiment (de harttransplantatie e.d.) eigenlijk tevens, de vlucht voor datgene, wat hij beseft te zijn. De mens heeft de moed kennelijk opgegeven om zich zelf te veranderen en zo zichzelf te veroveren. Aangezien hij dat toch op de een of andere manier wil compenseren, probeert hij dan maar de ruimte te veroveren of de microwereld of iets anders. Niet erg vleiend misschien, maar het is wel waar.

Ik heb niet veel vleiende dingen gezegd vanavond, geloof. Laat mij dan één vleiend ding zeggen: Ik vind het buitengewoon interessant, dat u met dat slechte weer, tenminste voor een avond als deze, toch hier bent en dat u toch ondanks alles zo geboeid luistert. We hebben gesproken over Thule. We hebben gesproken over esoterie. We hebben de ruimtevaart erbij gesleept. We hebben kortom, geprobeerd om iets meer te begrijpen van een geheimzinnig Thule: eigenlijk de geheimzinnige mens. Dat is ook de kern van alle geheimen die we vinden, ergens.

We zoeken de geheimen van de schepping, maar in feite zoeken we onszelf, omdat alleen het kennen van jezelf en de aanvaarding van wat je weet te zijn de mens de mogelijkheid geeft om werkelijk tevreden, bewust te leven en zijn beperkingen en zijn angst over boord te gooien. De mens wordt beheerst door angsten en hij voelt zich altijd weer bedreigd, wanneer hij in de buurt van de werkelijkheid en de waarheid komt, ook omtrent zichzelf. Dat is heel duidelijk zichtbaar, ook in het gedrag van de mens. Het is in zijn overleveringen zichtbaar. Wij hebben toch de behoefte, ondanks dat alles, om een "ultima Thule" te bereiken. We willen desnoods over een brandende wereld heen dat ene punt bereiken waar nog mensen samen zijn en dan terwijl de wereld verbrandt een kerstboom aansteken en zingen "vrede op aarde". Dat is ons verlangen. Onze vrede op aarde misschien, maar vrede op aarde. Harmonie met het heelal. Dat is onze werkelijke behoefte. En omdat wij onszelf niet durven aanvaarden in onze beperkingen, proberen we iedereen en alles aan onszelf gelijk te maken, te bewijzen dat we beter zijn dan we zijn. Misschien proberen we onze gebreken tot deugden te verklaren en onze angsten tot verstandige overwegingen. Zo kunnen we Thule nooit bereiken.

Wie de geheimen wil vinden van het "ik", maar ook hij die de geheimen wil vinden van de mystieke wereld, de geheimen van de wetenschap, elk geheim dat u zich maar denken kunt, die zal moeten beginnen met al die redelijkheid en die zelfontvluchting terzijde te stellen.

Er is geen gezag van anderen dat je tot Thule kan brengen. Er is alleen die innerlijke kompasnaald, waardoor wij ondanks onszelf worden gedreven naar datgene, wat voor ons belangrijk is. We worstelen niet tegen onze fouten, zoals we zo graag zeggen. We worstelen vaak tegen het besef: zo moet ik zijn, dat is leven, dat is mens-zijn

Ik geloof, dat als u uit dit betoog van vanavond dat hebt overgehouden, dat we o.a. de beschrijving van de reis van Pytheos heel rustig mogen vergeten. Belangrijk voor ons is, dat we onszelf vinden zonder ons te vrezen. Het geheimzinnige Thule is de waarheid omtrent onszelf. De kracht, die wij in Thule bereiken, is de erkenning van onze werkelijke mogelijkheden en vermogens, waardoor wij onszelf, onze God, onze wereld, onze werkelijkheid waardig kunnen zijn.

Ik geloof, dat ik het daarbij mag laten. Mijn excuses, als de beantwoording hier en daar misschien teleurstellend was. Alleen, als u de kans krijgt, leest of luistert u ze nog eens na. Misschien dat u er dan toch nog meer uithaalt. Indien u tevreden bent, zou ik zeggen: Ik hoop, dat dit geen zelftevreedenheid is. Weest u liever wat ontevreden met mij én met uzelve, dan komt u misschien dichterbij de waarheid.